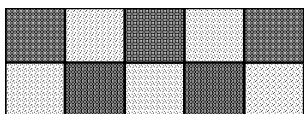

ШАХ

В ТРЯВНА И ПО СВЕТА

БРОЙ 11. ОКТОМВРИ, 2002г.

ISSN 2367-8445

ИЗДАНИЕ НА ШК "ТРЯВНА - 2001"

В МИНАЛОТО

3

– Илия Татев

ДНЕС

4 - 9

– Квалификационен турнир за XXV Градско първенство

4 - 8

– Резултати от X последен кръг на турнирната верига

8

– Номинация Шахматен Оскар на ШК “Трявна-2001”

9

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

9 - 18

– Особенности на фигурите

СВЕТОВНИТЕ ШАМПИОНИ

19 - 21

– Роберт Фишер

ЗАБАВНИ СТРАНИЦИ

22 - 32

– Факти и рекорди

22 - 24

– Избрани партии

25 - 26

– Дебютни катастрофи

27

– Знаменити комбинации

28

– Дяволските ходове

28

– Марсианска партия (разказ)

29

– Позиционно реми

30

– Отговори на задачите от миналия брой

31

– II Конкурс за решаване на задачи и етюди

(№37, №38, №39, №40)

32

Редактори:

Йонко Георгиев

Божидар Генчев

Сътрудници:

Кольо Дабков

Ивайло Белев

За контакти:

www.tryavna2001.org

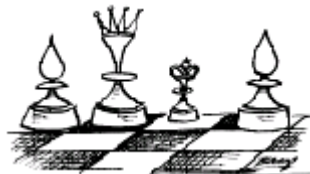
В МИНАЛОТО

В тази наша рубрика може да се окаже, че сме пропуснали някой от изявените местни любители на древната игра, но в никакъв случай не бива да пропуснем да си спомним за шахматиста Илия Татев. Изключителен специалист в областта на текстила, той дълги години работи като зам. началник цех на "Щрайхгарна предачница" към ДВТК "Ангел Кънчев" гр. Трявна, а в края на трудовия си път е оценен още по-високо и работи като началник цех в гр. Троян. Като човек винаги усмихнат и отзивчив, когато седнеше зад шахматната дъска, той се отдаваше изцяло на играта и просто "гореше в нея". Един от най-добре запознатите с шахматната теория и единствен от всички тук отстояваше с черните "контрагамбит Фалкбеер" (1.d4 - d5 2.c4 - e5!?). Отличен тактик и майстор на атаката - такъв ще остане "Илийката" в нашите спомени.

Характерен пример за полета на неговата фантазия и майсторство е партията му с Д. Белчев, играна през 1975г. в гр. Трявна в първенството на града.

В тази изключително остра позиция белите можеха да спечелят по "прозаичен" начин посредством: 1. ♘:f7 - ♔:d5 2. ♘:d8 - ♕:h7 и с фигура в повече белите трябва да спечелят, но Татев намира изящно продължение на атаката. 1. ♙e5+! - d:e5 2. ♕:e5+ - ♖f6 3. ♕c7+ - ♔h8 (Белите сякаш нямат нищо решаващо и дори вече черните имат редица заплахи от рода на 4... ♕f4+ 4... ♗:f2+, а също така три от четирите бели фигури са атакувани, но последвало...) 4. ♙f5!! (Изключителен по своята красота и замисъл ход. Предвид заплахата от 5. ♕h7 черните са беззащитни.) 4... ♗d7 (Какво друго? Не помага и 4... ♕f4+ 5. ♕:f4 - ♗:d5 6. ♕c7!) 5. ♗:d7! - ♗:f5 (А сега следва и финалната част на отлично проведената комбинация.) 6. ♗h7+ - ♔g8 7. ♗h8+! и пред неизбежен мат черните признали поражението. Прекрасна комбинация!

Квалификационен турнир за XXV Градско първенство

От 14.10 до 29.10 в шах-клуба се проведе квалификационен турнир за предстоящото XXV Градско първенство по шахмат. Състезанието трябваше да определи последните три квоти за финалната фаза. То бе белязано от изключително оспорвана и безкомпромисна борба. Петима състезатели завършиха с разлика от само една точка, а интригата не угасна до края на последната партия! Остава да си пожелаем да бъдем по-често свидетели на такива вълнуващи турнири.

№	Състезател	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Точки	Бергер	Място
1.	Радослав Маринов	♞♞	0	½	0	0	0	½	0	0	0	1	1	3		IX.
2.	Валентин Иванов	1	♞♞	1	1	0	1	0	1	½	1	½	1	8	36.75	III.
3.	Добрил Маринов	½	0	♞♞	0	1	0	1	1	½	0	0	1	5		VIII.
4.	Васил Денев	1	1	1	♞♞	1	0	1	1	0	0	1	1	8	33.00	V.
5.	Пенчо Илиев	1	0	0	0	♞♞	0	0	1	0	0	0	0	2	3.00	X.
6.	Белчо Белчев	1	0	1	1	1	♞♞	1	1	0	0	1	1	8	33.00	IV.
7.	Красимир Кънов	½	1	0	0	1	0	♞♞	1	1	0	0	1	5 ½		VII.
8.	Александър Табошев	0	0	0	0	0	0	0	♞♞	0	0	0	0	0		XII.
9.	Николай Петков	1	½	½	1	1	1	0	1	♞♞	0	1	1	8	37.00	II.
10.	Ивайло Михайлов	1	0	1	1	1	1	1	1	1	♞♞	0	1	9		I.
11.	Цветомир Кънов	1	½	1	0	1	0	1	1	0	1	♞♞	1	7½		VI.
12.	Стефан Билчев	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	♞♞	2	2.00	XI.

Прави чест на състезателите, че демонстрираха висока самодисциплина и добронамереност към противника. В това отношение неприятно впечатление направи само своеволното напускане на Пенчо Илиев, именно от когото очаквахме да даде пример на по-младите състезатели. Ето защо, неговата постъпка буди най-малко нашето недоумение! В качествено отношение турнирът предложи доста висок брой съдържателни партии. Разбира се, не липсваха и комични позиции, но за радост те бяха епизодични и не повлияха на общата преценка. Гарант за тази констатация са победителите в турнира, които показаха с играта си, че на предстоящото Градско първенство няма да се задоволят с второстепенна роля.

В заключение: очаква ни много оспорвано и (надяваме се) качествено първенство, което нашият град наистина заслужава.

Победителите:

Ивайло Михайлов (9т. от 11)

Преди състезанието, едва ли някой от “старите лъвове” е поставял Ивайло сред лидерите. Определено тази тяхна прогноза не бе лишена от логика, тъй като досега изобщо не го бяхме виждали в клуба! Така стартирал в ролята на “непознатия”, Ивайло започна да наказва кръг след кръг, и докато останалите се усетят за какво става въпрос, той стигна без проблем, еднолично, до върха. Друг фактор, който се оказва решаващ за неговия успех, бяха победите му срещу основните конкуренти. Кръг преди края той вече беше победител в турнира и дори си позволи на финала да “върне газта”. Познат или непознат, съветваме всички негови предстоящи противници на градското първенство да не подценяват неговата игра, защото тя се характеризира най-вече с нестандартните му изпълнения, които внасят допълнителен хаос в противниковите редици.

Николай Петков (8т. от 11)

Второто място на Николай не изненада никого. За всички бе ясно, че той е “твърдо” в тройката. Явно, неговото дълго отсъствие от официалните шахматни битки не се е отразило фатално върху играта му. Основният му коз бе опита, който му помагаше бързо и лесно да преценява позицията. Естествено, тези много важни елементи на играта му позволяваха да решава партиите си често с ефектни материални жертви. Смеем да твърдим, че на турнира той предложи най-красивите партии. Разбира се, имаше и минуси. Дълбоките комбинации го изправяха и пред остра цайтнотна обстановка. Красноречив пример на това твърдение е решителната партия за първото място с Ивайло Михайлов. Голямото материално и позиционно преимущество не достигна, защото жестокият флаг просто отсече - цайтнот. Имаше и един кризисен момент: в последния, решаващ кръг, миролюбивото реми с Добрил Маринов можеше да му изиграе лоша шега, защото конкурентите дишаха буквално зад гърба му. Така или иначе, Николай е повече от заслужено на финал. А там го очакват доста негови стари познайници, жадни за реванш...

Валентин Иванов (8т. от 11)

До голяма степен казаното за победителя се отнася и за Валентин. И неговият основен коз бе изненадата. Впрочем, в хода на играта и самият той се увери в пагубните последствия от подценяването, особено когато срещу него заставаха по-малки (но само на възраст!) шахматисти. Постепенно обаче, успехите видимо му даваха кураж и неговите усилия накрая се възнаградиха. Тук трябва да отбележим и неговата непримиримост. Както Николай Петков бе неоспорим фаворит на красивото, така и Валентин бе категоричен победител в борбения дух. Защото именно той компенсирал явните дебютни пропуски. В мителшпила вече бе “костелив орех”, а в ендшпила (с известни колебания) се справяше сполучливо. Решаващи за успеха се оказаха партиите му с Белчо Белчев и Цветомир Кънов.

Редакцията на “Шах в Трявна и по света” поздравява победителите и им пожелава успех и на по-високото стъпало – финалите на XXV Градско първенство.

Останалите участници също се представиха достойно, но какво да се прави, регламентът беше суров и даваше път само на трима. Миналогодишният финалист, Белчо Белчев, потвърди амбициите си и тази година, но неприятните загуби от основните конкуренти го направиха само... първа резерва, която реално също дава шанс за по-нататъшно участие. Също с 8 точки, но с по-слаби показатели, завърши Васил Денев. За него лошият “фалстарт” се оказа фатален и последвалия щурм бе недостатъчен по пътя към върха. Добри партии направи и Цветомир Кънов. Непостоянството обаче не му позволи да завърши по-напред, въпреки че той има далеч по-голям потенциал в играта. Като провал може да се окачестви класирането на Красимир Кънов. Ние много добре знаем неговите възможности и не без основание го сочихме сред фаворитите. Този път, може би, той не успя да издържи на новата вълна, но всеки, който побърза да го отпише от играта ще бере ядове... Възпитаниците на шах-клуба Добрил и Радослав Маринови категорично не са доволни от представянето си. Радващо е, че тези момчета подхождат самокритично и сме убедени, че успехите за тях са само въпрос на време. Едва ли има човек, който да обича повече шаха от Стефан Билчев. Прави чест на Стефчо и заслужава нашите поздравления, че в тези трудни времена, отделя време да се докосне до тази чудна магия, наречена шахмат. В класацията “желание за игра” първи безусловно е малкият Александър Табошев. Той вече доказва своя интерес към шаха и клубът вижда в негово лице един от бъдещите шахматисти, които успешно ще отстояват името на ШК “Трявна-2001” на регионални, областни, а също не и на държавни първенства.

В заключение: Квалификационният турнир категорично постигна своите цели. Несъмнено след неговото провеждане шахматната игра спечели нови приятели, а състезателите направиха значителна крачка в своето развитие. Също така предполагаме, че качеството на XXV Градско първенство ще надвиши това на миналогодишния турнир. И така: До нови срещи и успех на всички в бъдещите битки над шахматната дъска.

ДНЕС

Една от красивите партии в турнира бе между един от призьорите, Николай Петков и доайена на турнира - Пенчо Илиев. В позицията на диаграмата белите разгръщат много силна атака срещу останалият в центъра черен цар: 1. ♖4:f5+! (Началото на края!) 1...e:f5 2. ♗:f5+ - ♘f8 3. ♕c3! (Принуждавайки черните да вземат офицера.) 3...♗:c3 4. b:c3? (Жалко! Белите пропускат да завършат партията по

изключително красив начин и само удължават агонията на черните. След 4. ♖d6+! - ♘g8 5. ♜ae1! - ♗b5 6. ♖h6 - ♖f8 7. ♜e8!! черните получават неспасяем мат.) 4...d5 5. ♖d4 - ♜g8 6. ♖c5+ - ♘e8 7. ♜fe1+ - ♕e6 8. ♗d6+ (След този ход вече всичко е ясно. Заплахите на белите са неотразими.) 8...♗d7 9. f5 - ♖g5 10. f:e6+ - f:e6 11. g3 - ♖e7 12. ♗:b7 - ♖:c5+ 13. ♗:c5+ - ♘c6 14. ♜:e6+ - ♘:c5 15. ♜a5#

Турнирна верига “Трявна - 2002”

X последен кръг - 05.10.2002

Участник	№	1	2	3	4	5	точки	място
Добрил Маринов	1	♣	½	0	0	1	1 ½	IV.
Радослав Маринов	2	½	♣	1	0	0	1 ½	V.
Ивайло Белев	3	1	0	♣	1	0	2	II.
Валентин Тачев	4	1	1	0	♣	0	2	III.
Петър Христов	6	0	1	1	1	♣	3	I.

Краино класиране:

1. Петър Христов – 43
2. Ивайло Белев – 35
3. Валентин Тачев – 27,5
4. Красен Стефанов – 25
5. Радослав Маринов – 13
6. Добрил Маринов – 10
7. Павлин Алексиев – 9
8. Димитър Петков – 7,5
9. Николай Кънов – 3
10. Ивета Христова – 3
11. Теодор Маринов – 0,5
12. Мирослав Йовчев – 0,5

Завърши и последният X кръг на вътрешната турнирна верига “Трявна - 2002”, която имаше за цел да определи три квоти за участие в XXV Градско първенство. Победителят – Петър Христов, както и Валентин Тачев и Красен Стефанов получават право на участие в най-престижното първенство на града. Вторият в класирането, Ивайло Белев, предварително е добил право на участие и затова по регламент мястото се отстъпва на следващият в класирането след него.

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

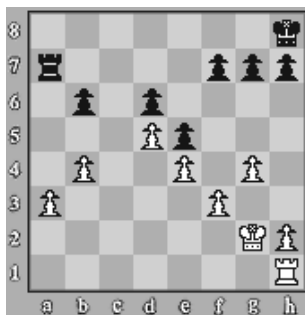
Шахматен Оскар на ШК “Тръвна-2001”

(октомври)

№	Участник	М. преди	Год.	%	Бр. П.	+	-	=
1.	Ивайло Белев	1	18	74.68	75	49	12	14
2.	Петър Христов	2	13	72.20	99	67	23	9
3.	Красен Стефанов	3	17	66.67	57	35	16	6
4.	Валентин Тачев	5	15	57.79	77	41	29	7
5.	Добрил Маринов	6	12	43.37	83	31	42	10
6.	Радослав Маринов	7	12	29.21	89	20	57	12
7.	Димитър Петков	8	15	27.38	42	11	30	1

Особености на фигурите

Топ

На диаграмата се вижда, че по всички вертикали, освен “с” има пешки. Линията “с”, на която няма пешки, се нарича открита линия. Вертикалът “а”, на който има пешки само от един цвят, се нарича полуоткрита линия. Топът е силен, когато се намира на просторен вертикал или хоризонтал и може да атакува фигурите, пешките и царя на противника. Топът

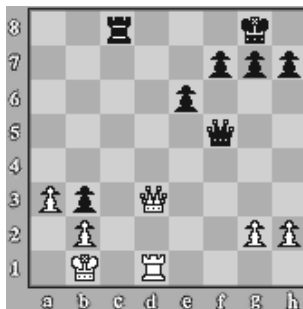
е особено опасен, когато заема открита линия. В позицията на диаграмата белите съвсем правилно постъпват, като не защитават пешката “а” с хода Та1, тъй като по линията “а” топът не създава никакви заплахи. В партията последвало 1. ♖с1! заемайки откритата линия и плашейки мат на с8. По-нататък партията продължила 1...g6 2. ♜с6 (топът напада черните пешки на b6 и d6) 2... ♜:a3 3. ♜:d6 - ♜а6 4. b5 - ♜a2+ 5. ♔g3 - ♜b2 6. ♜:b6 и благодарение на пешките в повече белите спечелили.

В следващата позиция първата световна шампионка, Вера Менчик, дава мат с топа, като жертва дамата: 1. ♕:h7+! (Жертвата на бялата дама открива линията “h” за топа) 1. ♔:h7 2. ♜h1#

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

В практическите партии не само на начинаещите, но и на майсторите топът често дава мат на последния хоризонтал, както в следващата позиция. 1... ♖d8! (Топът застава на незащитеното поле d8 и напада дамата. Работата е там, че бялата дама, свързана от черната, не може да напусне диагонала b1-f5) 2. ♙:f5 2... ♜:d1#

Офицер

Офицерите обичат откритите диагонали.

В тази позиция белите имат два много силни офицера. Чернополият офицер на a3 обстрелва диагонала a3 - f8, отнемайки всички полета на черния цар. Белите веднага се възползват от това, включвайки в матовата атака и белополеия офицер. 1. ♙:e6+!! (Целта на жертвата на дамата е да се отслаби полето g6 в лагера на черните) 1... f:e6 2. ♘g6#

Офицерът е идеалната фигура за свързка на противникови фигури. В следващата учебна позиция белите печелят благодарение на това, че техният офицер и ченият цар се намират на един диагонал. 1. ♜:e6! (Белите жертват качество, т.е. топ за офицер, за да може офицерът им да свърже черния цар по диагонала a2 - e6) 1... ♜:e6 2. ♜e1 (Свързаната фигура трябва да се атакува с всички налични сили)

2... ♜d6 3. ♜:e6 - ♜:e6 4. ♞d4 Белите вземат топа и остават с фигура в повече, след което победата им е несъмнена.

В позицията на диаграмата неочаквано последвала жертва на дамата 1. ♙h6! (Със заплаха от мат на g7). Черните веднага се предали, тъй като на 1... ♞:h6 следва 2.f7 мат.

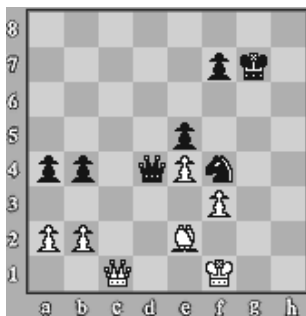
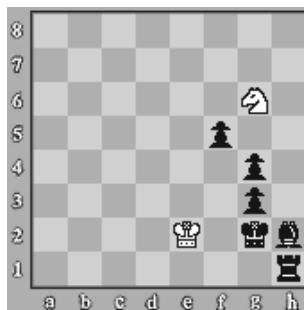
ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

Кон

Конят е единственият участник в шахматната битка, който може да прескача своите и противниковите фигури. Четири-пет годишните деца се затрудняват при първоначалните си срещи с тази фигура, но само след няколко урока тези трудности лесно се преодоляват. Задушният мат с кон е голямо удоволствие не само за начинаещите, но и за опитните гросмайстори.

В позицията на диаграмата след 1... ♔c5+ следва 2. ♖h1 - ♘f2+ 3. ♔g1 - ♘h3+ 4. ♖h1 - ♔g1+!! 5. ♚:g1 - ♘f2#

На следващата диаграма е завършека на етюд от А. Троицки, 1898г. Белите са на ход и единственият им кон побеждава многократно превъзхождащата го вражеска войска. 1. ♘f4+ - ♔g1 2. ♔e1! (Изчаквателен ход, който пинуждава черните окончателно да блокират царя си.) 2...g2 (За съжаление друг ход няма.) 3. ♘e2#

Едновременното нападение на коня над две противникови фигури (например над царя и дамата) се нарича “вилаца”. Конските вилици се срещат често в партиите. Черните печелят фигура чрез жертва на дамата, последвана от конска вилца: 1... ♔g1+! 2. ♚:g1 - ♘e2+ 3. ♔f2 - ♘c1

Изключително красива атака с двата коня провел най-силният шахматист от средата на 19 век Пол Морфи в партията си срещу Марат: 1... ♘g3! Черните нападат незащитената бяла дама с две фигури – коня и дамата. Сега при отстъплението на дамата следва 2... ♘de2!#

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

Много често дамата завършва матовата атака с поддръжката на коня. Бялата дама е активно разположена на седмия хоризонтал, но не може да даде мат сама, без подкрепата на кавалерията. 1. ♖:f6! (Единият кон трябва да се пожертва, за да се освободи полето g5) 1... ♜:f6 2. ♞g5 – заплашва 3. ♚h7#. Черните дали още два “предсмъртни шаха: 2... ♜:f2+ 3. ♚g1 - ♜f1+ 4. ♚h2 и се предали.

Как в позицията на диаграмата белите могат да дадат мат, след като полето h7 се пази от коня на f6? Разбира се, като се отвлече коня! Последвало: 1. ♞d5 с едновременно нападение върху дамата и коня на f6. 1... ♞:d5 2. ♚h7#

Дама

В позицията на диаграмата белите намислили да играят ♚f6 и да обявят мат на полето g7. Но веднага това е невъзможно, тъй като черната дама първа ще даде мат на полето g2. Какво е решението? Отвлечаща жертва на топа: 1. ♜d7!! С която и фигура черните да вземат топа, белите отговарят 2. ♚f6 и матът на g7 е неспасяем.

Дамата е най-силната фигура. Дамата трябва да се пази и да не се хвърля в неподготвена атака в началото на партията. В средата на играта дамата обикновено обявява мат с помощта на конете, офицерите, топовете и пешките. Един от най-силните шахматисти от средата на 19 век, Андерсен, по време на сеанс дал мат с дамата, след като пожертвал офицера и коня: 1... ♞:g2+ 2. ♜:g2 - ♚f1+ 3. ♜g1 - ♞g3+ 4. ♚h3 - ♚h3#

Цар

В ранния стадий на партията и в средата на играта царят трябва да е надеждно скрит зад пешките и фигурите си. За тази цел шахматистът прави рокада. По принцип след рокадата около царя не трябва да има открити вертикали и диагонали. Ако играчът прецени, че е възможен мат с тежки фигури, той може да направи „дупка“ за царя си, премествайки пешките „g“ или „h“ с едно поле (при малка рокада).

Разпространена грешка сред начинаещите е придвижването на пешките пред рокирания цар с две полета. Това често води до катастрофално отслабване на позицията на царя. В шахматните книги е запазен огромен брой партии, в които матът е резултат от отслабената позиция на царя.

Нека сравним положението на царете от диаграмата. И белите, и черните са рокирали на късата страна. Черните са преместили с едно поле пешка „g“, което е отслабило полетата h6 и f6. Царят им обаче не е в опасност, защото полето h7 се пази от офицера на e5.

Пред белия цар са преместени пешките „g“ и „h“, като особено опасен за него е „скокът“ g2-g4. Сега пешката h3 е изостанала и незащитена.

В такава позиция, когато белият цар е отслабен, черните не трябва да връщат пасивно назад коня си, а напротив да потърсят атакуващо продължение, за да разрушат окончателно защитата пред противниковия цар и да му дадат мат. Често за тази цел се жертват една или две фигури.

В позицията на диаграмата последвало:

1... ♔h4! (Включването на най-силната фигура в атаката създава много заплахи) 2. g:h5 (На 2. ♔g2 черните продължават атаката с хода 2... ♕:g4) 2... ♕h2+!! (Този пример показва колко е изгодно да се прави атакуващ ход с шах. Ако черните бяха играли веднага 2... ♔h3, щеше да последва 3.f4 и черният офицер остава отрязан от бойните действия). 3. ♕:h2 - ♔:h3+ 4. ♔g1 - ♔g4+ 5. ♕h1 (Ако 5. ♕h2, то 5... ♚e5!) 5... ♔f3+ 6. ♕h2 - ♚e5! и белите се предали, тъй като спасението от мата е свързано с големи материални загуби.

След като дамите са сменени и партията премине в ендшпил, ролята на царя коренно се променя. Ако, изливайки напред, царят не е заплашен от мат, приносът му в центъра на дъската може да е много голям - той може да напада противниковите фигури и пешки, а на своите пешки да помага да се превърнат в дами. Т.е. в ендшпила царят трябва да бъде активен.

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

Нека сравним положението на фигурите на диаграмата. При пълно материално равенство белите имат далече напреднала пешка, но топът им стои пасивно и пречи на пешката да излезе в дама, а белият цар е отеснен и не може да помогне на проходната пешка. От друга страна, черният цар вече е преминал през центъра и води “за ръка” своята проходна пешка към полето c1. 1. ♔c1 - ♔c3! 2. ♚g8 - ♚:b7 3. ♚:g6 - ♚e7! (Топът застава на откритата линия и заплашва мат. Обърнете внимание колко лошо стои царят в края на дъската в ендшпила.) 4. ♔d1 - ♚e3! 5. ♚a6 - ♔b2 6. ♚a5 - ♚d3+ 7. ♔e2 - ♚:g3 8. ♚:f5 - c3 9. ♚b5+ - ♔c1 10. ♚:h5 (Белите вече имат пешка в повече, но това е без значение, тъй като проходната пешка на черните е много по-силна и е достатъчна да осугури победа.) 10...c2 11. ♚c5 - ♔b2 (Сега черните заплашват да прикрият линията “с” и белите са пинудени да жертват топа си за черната пешка.) 12. ♚:c2+ - ♔:c2 13. h5 - ♔c3 14. ♔f2 - ♚h3 15. ♔g2 - ♚:h5 16. ♔f3 - ♔d4 и белите се предали. Черният цар спечели топ, а сега помага на своя да вземе бялата пешка.

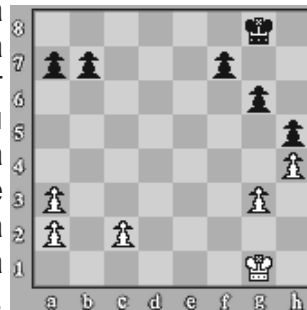
Пешка

За разлика от фигурите пешките се движат само напред. Тяхното придвижване помага на собствените им фигури да завладяват пространство. Особено важна роля играят пешките при завладяването на централните полета. Изхождайки от това, трябва да приемаме различните пешки за неравностойни. В своя “Учебник на шахматната игра” Емануил Ласкер привежда следната скала на условна стойност на различните пешки в дебюта (самият автор отбелязва, че това са приблизителни оценки). Ако стойността на централните пешки „e” и „d” е равна на 2, то стойността на пешките „c” и „f” е 1,5, на пешките „b” и „g” е 1, на пешките „a” и „h” – 0,5 Т.е., Ласкер оценява централните пешки четири пъти по-високо от крайните (повтаряме, че става въпрос за стойността на пешките в дебюта). Когато пешката атакува дадено поле, на него не може да стъпи противникова фигура. Затова пешечното превъзходство в центъра затруднява разполагането на чуждите фигури на централните полета.

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

Придвижването на пешките се използва за стесняване на неприятелските фигури и за откриване на вертикали, по които да атакуват тежките фигури. Пешките около рокадата защитават „щаба на армията“ и е препоръчително те да не се местят, за да не се отслаби позицията на царя. Ще напомним и, че пешката е потенциална дама. Затова реалната ценност на силните проходни пешки се увеличава с приближаването им към последния хоризонтал и често може да се сравни с ценността на фигура. Още в средата на 18 век знаменитият френски шахматист и музикант Андре Филидор е отбелязал, че „разположението на пешките решава изхода на партията“. Това твърдение е

издържало проверката на времето и с пълна сила важи и днес. Отличителна черта на силните шахматисти е умението им да играят с пешките. Те избягват да създават пешечни слабости в позицията си без достатъчна компенсация. За да разберем какво е пешечна слабост, ще разгледаме позицията на диаграмата. Ако пешките се намират на съседни вертикали, те се наричат свързани.

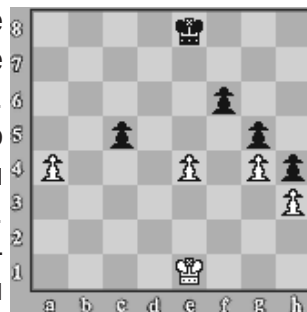

Черните имат свързани пешки „a“ и „b“ на дамския фланг, а също и „f, „g“ и „h“ на царския. Белите имат свързани пешки „g“ и „h“ на царския фланг. Свързаните пешки са силни, тъй като могат да се защитават една друга. Пешката c2 се нарича изолирана, защото на съседните вертикали „b“ и „d“ няма бели пешки. Изолираните пешки са слаби, тъй като могат да бъдат запазени единствено с фигура. Пешките a2 и a3 са сдвоени, което също е слабост в позицията. Тъй като на линията „b“ няма бяла пешка, може да се каже, че пешките a2 и a3 са сдвоени и изолирани. На царския фланг бялата пешка „h“ е напреднала, а пешка „g“ изостанала. Изостаналите пешки са слаби, защото не могат да бъдат пазени от други свои пешки (съседните са отишли напред, а пешките не се движат назад). И така, пешечни слабости са изолираните, сдвоените и изостаналите пешки. В позицията на диаграмата белите имат пешечни слабости на a2, a3, c2, g3. Черните от своя страна нямат пешечни слабости. В тази позиция, независимо кой е на ход, черните печелят. Планът за печалба е следният: на дамския фланг двете свързани черни пешки лесно удържат слабите пешки a2, a3 и c2. В същото време на царския

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

фланг, където имат пешка в повече, черните придвижват максимално напред царя си, после разменят двете пешки и образуват проходна, която им осигурява победата.

Проходната пешка е едно от най-важните понятия в шахмата. Нека разгледаме позицията на следващата диаграма. *Проходна* се нарича тази пешка, пред която няма противникови пешки нито на нейния вертикал, нито на съседните ѝ вертикали. Белите имат проходна пешка а4, а черните - проходна с5. Пешката е4 не е проходна, тъй като на вертикала „f” има противникова пешка. Пешката а4 се нарича *отдалечена* проходна, защото се намира по-далече от центъра, отколкото черната проходна с5. Обикновено в пешечните ендшпили преимуществото е на страната на този, който има отдалечена проходна.

Белите пешки h3 и g4, както и черните f6, g5 и h4 се наричат *пешечни вериги*. Пешките f6 и h3 са основи на пешечните вериги. Ако непосредствено пред пешката стои противникова пешка или фигура, такава пешка се нарича *блокирана*. На диаграмата блокирани са белите пешки g4 и h3, както и черните g5 и h4. За разлика от проходните блокираните пешки не могат да избягат от атаката на противниковия цар или друга фигура и затова те също са слаби.

Ето как в позицията на диаграмата белите печелят благодарение на отдалечената си проходна пешка.

1. ♔d2 - ♔d7 2. ♕c3 - ♕c6 3. ♕c4 - ♕b6 4. a5+ - ♔:a5 5. ♔:c5 - ♔a4 6. ♔d6 - ♕b4 7. ♕e6 - ♕c4 8. ♔:f6 (Най-напред се унищожава основата на пешечната верига) 8... ♔d4 9. е5 пешката „е” става проходна и лесно излиза в дама. На белия цар дори не му се налага да взема слабите блокирани пешки g5 и h4, въпреки че може да го направи безпрепятствено.

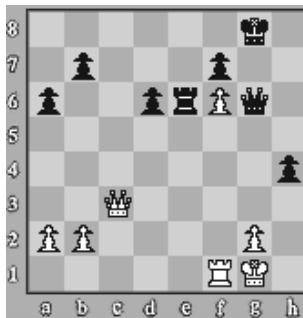

Проходните пешки играят важна роля не само в ендшпила, но и в средата на партията. Придвижването им към последния хоризонтал и превръщането им във фигура е основен мотив на много комбинации.

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

На пръв поглед изглежда съвсем невероятното, че бялата пешка f6 на *диаграмата* може да се превърне в дама. Но в постигането на на пръв поглед невъзможни цели се крие очарованието на шахмата.

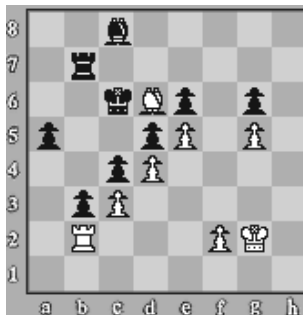
1. ♔c8+ ♕h7 2. ♖:e6! Черните се предали, тъй като на 2...f:e6 следва 3.f7 и белите вадят нова дама, оставяйки с топ в повече.

Черните имат проходна на с3, но белият офицер на b3 и топът на с1 й пречат да премине на втория хоризонтал. Но черните жертват качество (топ за офицер) и образуват още една проходна на а3, след което се оказва, че белите не могат да се справят с двете проходни черни пешки, подкрепяни от офицера на g7. 1... ♜:b3! 2. a:b3 a2 3. ♔g2 (Ако 3. ♜a4, то 3. ... c2 с печалба) 3. ... c2 4. ♜:c2 (Белите поставят уловка ако 4. ... a1♕, то след 5. ♜c8+ черните стават мат) 4... ♞b2! Офицерът освобождава полето g7 за царя и подсигури превръщането на пешка „а”. Белите се предали.

Ако пешечната верига е подвижна, т.е. не е блокирана от противникови пешки, тя се превръща в ефективно средство за атака. Например, *двойка пешки* (т.е. две пешки от един цвят, разположени на съседни вертикали), достигнала до 6-я хоризонтал, печели срещу топ.

За да се образува напреднала пешечна верига, често се жертва фигура. Белите се надяват на реми, разчитайки на разноцветните офицери. И наистина, белият цар контролира полетата на нахлуване на черния топ по линиите „f” и „h”, топът на b2 блокира пешката b3, а чернополият офицер е готов да блокира пешка „а” на полето а3. Само че Нимцович жертва топ и създава подвижна верига от четири пешки, с която белите фигури не могат да се преборят.

ПЪРВИ СЪПКИ В ШАХМАТА

1... ♖b4! 2. c:b4 (Принудителен ход, тъй като черните заплашват да отидат с топа си през a4 на a2) 2...a4 3. b5+ - ♕:b5 4. ♔a3 - c3 5. ♖b1 - ♕c4 (Включването на черния цар бързо решава партията) 6. f4 - ♕:d4 7. ♕f2 - ♕c4 8. ♕e1 - d4. Белите се предали, тъй като черната пешечна верига е неудържима.

В заключението към разказа за пешката ще отбележим важната роля, която тя играе, при атака срещу царя. Черните имат фигура в повече и опасна проходна на d3. Особено важно е, че черната дама сякаш навеки е свързала бялата по диагонала b8-h2 и размяната им изглежда неизбежна. Но често изходът от битката се решава от обикновените войници.

1. ♖g8+ - ♕e7 2. d6+! (Това е то - ход с пешката. Ето и коментара на световния шампион Гари Каспаров: “Слабичката пешка, принасяйки себе си в жертва, не само че спасява собствената си дама, но и погубва противниковата! Сякаш като с вълшебна пръчка разпокъсаните бели фигури създават удивителна хармония.”) 2...♕e6 (Или 2...♕:d6 3. ♖:f7+; 2...♕:d6 3. ♖f5+) 3. ♖e8+ и след три хода черните се предали.

Много често незапознатият с шахматната теория и с принципите за развитието на фигурите шахматист, прави ненужни ходове от рода на a3, h3, a6, h6, за да се предпази от мними заплахи. Такива защитни ходове са уместни само тогава, когато това се налага от позицията, в противен случай те представляват загуба на време и водят до отслабване на фланга.

Следващата партия нагледно показва, как подобна безцелна игра може да доведе до бърза загуба: 1. e4 - e5 2. ♖f3 - d6 3. ♕c4 - h6 4. ♖c3 - ♕g4 5. ♖:e5 - ♕:d1 6. ♕:f7+ - ♕e7 7. ♖d5# Този мат е известен в теорията като мат на Легал - името на един от силните френски шахматисти, който осъществил тази прекрасна идея през 1787 г.

Из “Шахматен учебник”, Виктор
Пожарски

СВЕТОВНИТЕ ШАМПИОНИ

Роберт Фишер (09.03.1943, Чикаго) е единадесетия световен шампион – от 1972 до 1975г. Гросмайстор на САЩ, международен гросмайстор от 1958г. Носител на наградата “Шахматен Оскар” (1970 – 1972). Научава правилата на шаха от своята по-голяма сестра Джоан, когато е 6-годишен и твърде скоро отдава цялото си внимание на играта. Участва в състезания от 1955г., а шахматният свят започва оживено да говори за него през 1957г., когато последователно побеждава в юношеското, откритото и официалното първенство на САЩ. Междузоналният турнир в Порторож през 1958 г. е първото участие в международно състезание за Фишер. Той заема 5-6 м. с Олафсон и се класира за турнира на претендентите. С този успех 15-годишният Фишер става най-младият гросмайстор в света. През 1960 г. побеждава заедно със Спаски в Мар дел Плата, но няколко месеца по-късно в Буенос Айрес претърпява най-големия неуспех в кариерата си, като се класира на 13–16 м. На следващата година на силния турнир в Блед заема второ място след Тал, а мачът му с Решевски от 16 партии не завършва – прекратен е при резултат 5,5:5,5. Поради това, че не получава изходна виза от правителството на САЩ на турнира в Хавана през 1965 г. играе по телефона и се класира на 2–4 м. През 1967 г. Фишер заема 1. м. на международните турнири в Монте Карло и Скопие и се включва отново в борбата за световно първенство. На междузоналният турнир в Тунис побеждава убедително в класирането, но след това поради разногласия с организаторите за реда на неговите партии напуска състезанието и резултатите му се анулират, тъй като до този момент е изиграл по-малко от половината от партиите. Достига коефициент ЕЛО 2780.

Тези успехи го извеждат до мач за световната титла през 1972 г., в който побеждава Спаски с $+7-3=11$. След като става световен шампион, Фишер не е изиграл нито една официална партия. Мачът за титлата между него и Карпов през 1975 не се провежда, тъй като Фишер поставя неприемливи условия и ФИДЕ го лишава служебно от високото звание, като обявява Карпов за световен шампион.

Фишер е победител във всичките 8 първенства на САЩ, в които е участвал. На първия мач между Съветския съюз и Сборен отбор на останалия свят (1970) в Белград побеждава на 2. дъска. Петросян с 3:1.

СВЕТОВНИТЕ ШАМПИОНИ

Фишер е шестият забележителен шахматист на САЩ след Морфи, Пилсбъри, Маршал, Решевски и Файн. По яркост на дарбата и реално постигнати успехи, но и по трагизъм на житейската и шахматната съдба съизмерими с него са първите двама. За Фишер шахматът е всичко и той му се отдава с фанатична преданост. От малък започва да изучава руски език, за да може да ползва в оригинал съветската шахматна литература. Известни са му и партиите на жените шахматистки, познава творчеството дори на майстори не от първа величина. Силно впечатление в играта на Фишер прави неотклонният стремеж към инициатива, за която той се бори с рядко срещана и завидна енергия. Партиите му са образец на ясна и конкретна игра, която се отличава с чистота и дълбочина на замисъла. Фишер е максималист в шахмата, за него стойността на всеки ход е извънредно голяма и той винаги се стреми да го свърже с непосредствена заплаха. Затова единоборството с него изисква от противника изключителна мобилизация. И с двата цвята на фигурите предпочита дебюти, които водят към сложни, наситени с напрежение позиции. Фишер е противник на ремито като възможен изход от партията и играе винаги за победа, до пълно изчерпване на изгледите да я постигне. В практиката му често се срещат примери, при които в края на състезанието, макар че води убедително, той продължава с нарастващо желание да се бори за победа във всяка партия. С това се обясняват и някои от най-големите му турнирни успехи, на които заема първо място с чувствителен аванс пред именити съперници.

Фишер се брани с неவிждано упорство, когато изпадне в по-тежка позиция. На всеки участък от дъската той търси защитни ресурси и поставя затруднения пред противника. Ето защо победата срещу него е по правило награда за високо майсторство. Любопитният сборник със загуби на Фишер, съставен от Меднис, нагледно потвърждава това. Американският гросмайстор се оттегля от шахмата, преди да е навършил 30 години. До тази все още ранна възраст той успява да постигне съвършена техника в играта. Ендшпилното му умение е на висота и значителен брой завършеци на негови партии се смятат за класически образци, Фишер притежава превъзходни аналитични способности. С верен усет той целеустремено и неуморно търси в анализа най-силното продължение и обикновено го намира. Когато коментира, Фишер точно показва преломния момент на борбата.

СВЕТОВНИТЕ ШАМПИОНИ

Отлично избира мястото, на което да предостави изчерпателен анализ на позицията, и е много добросъвестен при изпълнението на тази задача. Тъкмо затова неговите обяснения са прекрасна школа за шахматиста.

Испанска партия

Фишер - Керес

Кюрасао, 1962г.

1. e4 - e5 2. ♘f3 - ♘c6 3. ♙b5 - a6 4. ♙a4 - ♘f6 5. O-O - ♙e7 6. ♜e1 - b5 7. ♙b3 - d6 8. c3 - O-O 9. h3 - ♘a5 10. ♙c2 - c5 11. d4 - ♘d7 12. d:c5 - d:c5 13. ♘bd2 - ♚c7? 14. ♘f1 - ♘b6 15. ♘e3 - ♜d8 16. ♚e2 - ♙e6 17. ♘d5! - ♘:d5 18. e:d5 - ♙:d5 19. ♘:e5 - ♜a7 20. ♙f4 - ♚b6 21. ♜ad1 - g6 22. ♘g4 - ♘c4 23. ♙h6 - ♙e6 24. ♙b3! - ♚b8 25. ♜:d8+ - ♙:d8 26. ♙:c4 - b:c4 27. ♚:c4! - ♚d6 28. ♚a4 - ♚e7 29. ♘f6+ - ♙h8 30. ♘d5 - ♚d7(виж диаграмата) 31. ♚e4! - ♚d6 32. ♘f4 - ♜e7 33. ♙g5 - ♜e8 34. ♙:d8 - ♜:d8 35. ♘:e6 - ♚:e6 36. ♚:e6 - f:e6 37. ♜:e6 - ♜d1+ 38. ♙h2 - ♜d2 39. ♜b6 - ♜:f2 40. ♜b7! - ♜f6 41. ♙g3 1:0

Защита Грюнфелд

Бърн - Фишер

Ню Йорк, 1964г.

1. d4 - ♘f6 2. c4 - g6 3. g3 - c6 4. ♙g2 - d5 5. c:d5 - c:d5 6. ♘c3 - ♙g7 7. e3 - O-O 8. ♘ge2 - ♘c6 9. O-O - b6 10. b3 - ♙a6 11. ♙a3 - ♜e8 12. ♚d2!? - e5! 13. d:e5 - ♘:e5 14. ♜fd1? - ♘d3 15. ♚c2 (виж диаграмата) 15...♘:f2! 16. ♙:f2 - ♘g4+ 17. ♙g1 - ♘:e3 18. ♚d2 - ♘:g2! 19. ♙:g2 - d4! 20. ♘:d4 - ♙b7+ 21. ♙f1 ♚d7! 0:1

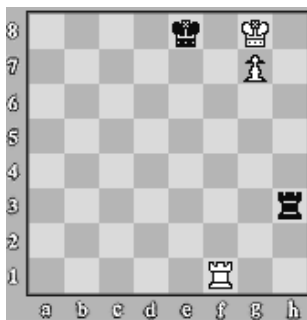

(Из Шахматна енциклопедия, държавно издателство "Д-р Петър Берон", София 1989г.)

Факти и рекорди

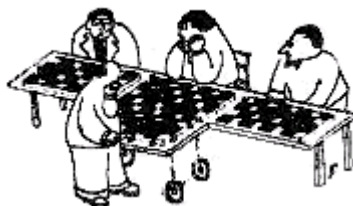
Изтъкнатият френски съставител на шахматни етюди Хенри Ринк (1870-1952) от 1900 до края на живота си е създал около 2000 етюда. Това е ненадминат рекорд по продуктивност. При това голяма част от съставените от него етюди са получавали международни признания.

В средата на 16 век се изявил с шахматните си способности испанският селянин Руи Лопес де Сегура. Славата му привлякла вниманието на Филип II, страстен поклонник на шахмата. В благоволенieto си към Лопес той достигнал дотам, че дори му издействал от папата епископски сан!

През 1575г. Руи Лопес, епископ на Толедо, и правникът Алфонсо Серон се срещнали в мадридския дворец “Ескориал” с най-силните шахматисти на Италия – Леонардо и Бой. Това е първото официално международно състезание в историята на шахмата. Победили италианците. Руи Лопес се счита за бащата на модерната дебютна теория. В негова чест е наречен и един от най-популярните съвременни шахматни дебюти – Испанска партия. А ето и един ендшпил (белите печелят), изследван от Лопес.

Шведският гротмайстор Гедеон Щалберг през 1941г. поставил интересен шахматен рекорд. В предградията на Буенос Айрес Сантос Лугароза той започнал сеанс на едновременна игра против 40 противници. Щом като някой от тях завършвал партията, мястото му заемал друг. Така играчите се сменяли в продължение на 36 часа и 5 минути! За това време се сменили 400 играчи! На всеки четири часа Щалберг получавал по 10 минути почивка, за да се освежи и да се подкрепи с храна и напитки. Било е предвидено да се играе най-много с 300 души, но поради големия интерес Щалберг се съгласил да продължи. В края на краищата Щалберг спечелил общо 364 партии, изгубил само 22, а реми завършил 14 партии. Този рекорд не е надминат и до днес.

Диаграмата вероятно ще учуди мнозина – шахматните фигури са необичайно подредени. Всъщност показана е играта чатур-анга – чатур-раджа, която хорезмийският учен ал Бируни е видял в Пенджаб и я описал в далечната 1031г. Древноиндийският шахмат или чатур-анга може да се разбира като четирисъставна игра, т.е. предлага четири вида фигури и също така играят четирима души. Четирисъставна е, както древната индийска армия, с нейните четири рода

войски: бойни слонове, конница, бойни колесници и пехота. Тези фигури личат и на диаграмата. Всеки играч е имал различен цвят фигури: долу вляво – жълти, горе вдясно – червени, горе вляво – черни и долу вдясно – зелени. Сражавали са се фактически две двойки играчи: жълти и червени против черни и зелени. Четиримата партньори последователно са хвърляли зарчета и падналата се цифра (от 1 до 4) показвала каква фигура да се мести. Целта на играта била да се вземат най-много неприятелски фигури, които имали различна ценност. За особено ценна победа се е смятало вземането на три неприятелски царя, а за най-голяма – вземането на трите неприятелски царя, като собственият цар е останал върху дъската. Този вид победа се наричал “чатур-раджа” (четири царя). Мненията на историците за тази игра се различават. Едни смятат, че това е една от по-късните форми на шаха, докато други считат тази игра за най-древната форма на шахмат, съществувала в Индия още преди нашата ера, а в разположението на фигурите по четирите ъгъла на дъската, виждат отражение древните философски възгледите за устройството на Вселената.

ПРОБНИЯТ КАМЪК

Клаус, архиепископ на шведския град Упсас, в своята книга „Размишления“ (1655 г.) писал следното: „В Швеция сред просветените граждани намира все по-широко разпространение премъдрата шахматна игра. Наред с другите си достойнства тя може да бъде използвана от главата на семейството като пробен камък, за да изпита характера на младежа, който иска да се жени за дъщерята на семейството. През време на играта ще се види какво поведение има кандидата, какви изказвания прави, умее ли да проявява сдържаност и такт в случай на победа и способен ли е с достойнство да понесе поражението. От всичко това може да се добие представа, какъв човек е той.“

КАРЛ XII И ШАХМАТЪТ

Шведският крал Карл XII (1682—1718) не се разделял с шахмата и в най-драматичните дни на своя бурен живот. По време на безбройните си военни походи той винаги носел със себе си шах и казвал, че събитията на шахматната дъска напомнят на сраженията. Карл XII твърдял, че през време на сражението пълководецът трябва да бъде винаги в центъра на боя. Затова още с първите си ходове той играел с царя и го придвижвал към тази част на дъската, където се подготвяли решаващите събития. Това поставяло в много трудно положение партньорите на краля, защото трябвало непрекъснато да внимават, да не обявят случайно мат на амбициозния си владетел, който никак не обичал да губи.

Карл XII бил голям женомразец и своето отрицателно отношение към нежния пол пренесъл и в шахмата, като отстранил от своите шахматни комплекти дамата, замествайки я с фигура, която имала същото действие, но била наречена фелдмаршал.

ИЗ АРАБСКИТЕ ХРОНИКИ

При царуването на халифа Оман, някой си Ахмед ибн Меджид бил наказан със затвор „за злостно подсказване на ходове по време на игра на шахмат от правоверни“.

При царуването на Харун ал Рашид, докато двама придворни играели в Багдад шахматна партия, им донесли блюдо, на което били поставени няколко къса месо. Единият от играещите взел един от късовете, подържал го в ръката си, разгледал го и понеже не го харесал, посегнал да го върне, за да вземе друго парче. Противникът му обаче извикал ядосано: „Не можеш да се връщаш! Пипнато - местено!“

Колко силно впечатление е правела шахматната игра със своята сложност и необхватност, показва и следната случка, достигнала до нас през вековете:

Загубвайки шахматна партия, един от синовете на Харун ал Рашид - султанът Ал Мамун, известен като един от най-силните шахматисти на своето време, се провикнал: „Колко странно! Аз властвам над целия свят от Индийския океан на изток до Андалузия на запад, а не мога да управлявам 32 шахматни фигури върху една квадратна дъска с 64 полета!“

Но не всички арабски владетели се възхищавали от шахмата. Халифът Хадий, царувал през VIII в., в едно свое обръщение към жителите на град Мека заявил, че шахматистите рушат основите на държавата и сеят смут сред народа, защото докато играят, непрекъснато повтарят „шах - мат“, което означава „владетелят умира“.

Избрани партии

Лотие, Ж. - Топалов, В.

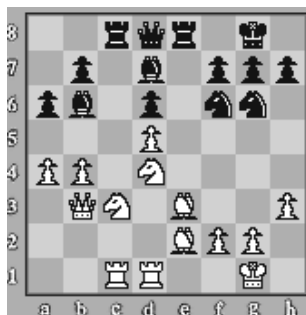
Елиста - 1998г.

Коментар на гм. В. Топалов

Защита “Нимцович”

1. d4 - ♘f6 2. c4 - e6 3. ♘c3 - ♙b4 4. e3 (Частична изненада - в последно време Лотие отдаваше предпочитание на 4. ♙c2, но срещу мен той решава да се върне към изпитаното старо оръжие, донесло му редица победи.) 4...c5 5. ♘e2 - c:d4 6. e:d4 - O-O 7. a3 - ♙e7 8. d5 - e:d5 9. c:d5 - ♙c5! (Този ход стремително печели нови почитатели. В последното издание на турнира “Мелъди Амбър” в Монако, Ананд го избра срещу Лотие и ми допадна лекотата, с която получи пълноправна игра. Най-принципните възражения са 10.b4 и 10. ♘a4, но засега Жоел не се отклонява.) 10. ♘d4 - d6 11. ♙e2 - a6 12. O-O - ♘bd7 13. ♙e3 (В гореспоменатата партия моят противник игра 13. ♙g5, което ми се струва недотам прецизно, тъй като подарява на черните няколко темпа.) 13...♘e5 14. h3 - ♚e8 15. b4?! (Начало на съмнителен план. Позицията на коня от “c3” вече не е стабилна и това обстоятелство ще се почувства съвсем скоро. Мисля, че правилния план се заключаваше в 15. ♙d2 (дори и на следващия ход не бе късно белите да се върнат към него) с последващо 16. ♘c2, размяна на чернополите офицери и поставяне на кон на “e3”. Тогава позицията би била приблизително равна.) 15...♙b6 16. ♙b3?! - ♙d7 17. a4 - ♚c8! (Този естествен ход изискваше точно пресмятане. След 18. a5 - ♚:c3 19. ♙:c3 - ♘:d5 20. ♙b3 (20. ♙d2 - ♘:e3 21. f:e3 - ♙a7 ≡) правилно е 20...♙:d4! (по-слабо е 20...♘:e3?! 21. f:e3 - ♙a7 22. ♙c4!) 21. ♙:d4 - ♘f6 с последващо ♙g5 и ♙c6 с много силна атака. Сега става ясно колко нестабилна е позицията на белите в следствие на 15.b4?!) 18. ♚ac1 - ♘g6 19. ♚fd1?? /виж диаграмата/ (Започва серия от взаимни пропуски. По време на партията

ЗАБАВНИ СТРАНИЦИ

считах 19. ♖fe1 за единствено (неудачно е 19. a5? - ♙:d4 20. ♙:d4 - ♖:c3! 21. ♗:c3 - ♖:e2), след което имах на разположение три привлекателни възможности: 19... ♖:e3!? 20. f:e3 - ♗e7 21. ♙f1 - ♗e5 ≡ ; 19... ♗f4 - 20. ♙f1 - ♖:c3 21... ♗fd7 с последващо 22... ♗e3, и накрая 19... ♗e4 20. a5 - ♗:c3 21. ♖:c3 - ♙:d4 22. ♙:d4 - ♗f4 с равна игра. Трудно ми е да кажа, коя бих избрал, тъй като съперникът ми игра мълниеносно, пропускайки типична жертва на качество. Бях шокиран и изненадан едновременно и предусещайки близкия край на партията, не можах да остана спокоен. Видях форсирания вариант до 24-я ход и се ориентирах към него без да се огледам за други възможности.) 19... ♖:e3! 20. f:e3 - ♗e7? (Ръката ми още превключваше часовника, когато забелязах, че 20... ♗e8! печели елементарно; например 21. ♗f2 губи след 21... ♖:c3 22. ♖:c3 - ♙:a4 23. ♗b2 - ♗e4+, докато 21. ♖d3 се натъква на 21... ♙:d4 22. e:d4 - ♗f4) 21. ♗a2 - ♖:c1 22. ♗:c1 - ♙:a4 23. ♗:a4 - ♗:e3+ 24. ♗h1 - ♗e4? (Изглежда много силно, но в действителност предоставя на белите неочакван шанс да спасят партията. Бедата ми бе в това, че желяех не просто да спечеля, а да го сторя красиво и зрелищно. Затова се отказах от 24... ♙:d4 (толкова прозаично) 25. ♗b3 - ♗e5 с ясно спечелена позиция. Лотие се замисли дълбоко и изведнъж интуицията ми подсказа, че нещо не е наред. И наистина, след кратка проверка открих 25. ♗e8+ - ♗f8 26. ♗e6 - f:e6 27. d:e6 с крайно неприятни заплахи.) 25. ♗f5? (Удивително е понякога колко грешки могат да направят двама гротмайстори в една партия.) 25... ♗f2+ 26. ♗h2 - ♗e5+! (Този път успех да разгадая заложената уловка 26... ♗f4+? 27. ♗g3 - ♗:d1 28. ♗d3! и печелят вече белите.) 27. ♗g3 - ♗e4 28. ♗b3 - ♙f2 29. ♖d3 - h5! 30. ♙:h5 - ♗:g3 31. ♖:g3 - ♗:h5! (Поантата - белите не могат да спасят своя топ, тъй като 32. ♖d3 губи след 32... ♗e5+ 33. g3 - ♗e1 34. ♖d1 - ♙:g3+! Останалото е лесно.) 32. ♖:g6 - ♗:g6 33. ♗f3 - ♙d4 34. ♗d3 - ♗g5 35. ♗e4 - ♗e3 36. ♗:e3 - ♙:e3 37. ♗g3 - g6 38. ♗f3 - ♙d4 39. ♗e2 - ♗g7 40. ♗e1 - ♗f6 41. ♗d3 - ♙f2 42. ♗f3 - ♗f5 43. ♗e2 - ♙a7 белите се предават.

Дебютни катастрофи

М. Кантарджиев - Ал. Кипров, 1937г.

Френска защита

1. e4 - e6 2. d4 - d5 3. ♘d2 - c5 4. e:d5 - ♙:d5 (Теорията счита като по-силно e:d.) 5. ♘gf3 - c:d4 6. ♚c4 - ♙d8 7. ♘b3 - ♘c6 8. ♘b:d4 - ♘:d4 9. ♘:d4 - ♚c5 (Този ход води към усложнения в полза на белите. Затова Кипров правилно отбелязва в коментарите си към тази партия, че по-добре би било 9... ♚e7) 10. ♚e3 - ♘f6 11. ♚b5+ - ♚d7 12. ♘:e6 /виж диаграмата/ (Ето резултата на несполучливия ход 9...Ос5. Сега не може 12...♙a5+ с последващо 13...♙b5 , поради 14. ♘c7+ с печалба на дамата. Ако 12...f:e6 13. ♚:d7+ - ♘:d7 14. ♚:c5 - ♘:c5 15. ♙h5+ с преимущество . Остава...) 12... ♚b4+ 13. c3 - ♚:c3+ 14. b:c3 - f:e6 15. ♚b1 - ♚:b5 16. ♚:b5 - ♙:d1+ 17. ♙:d1 - ♘d5 18. ♚:b7? (Можеха ли да допуснат белите, че последният ход на черните пътьом поставя и коварна уловка? Трябваше да се играе 18. ♚d4) 8... ♘:e3+ 19. f:e3 - O-O-O+! Рядко може да се види такъв заключителен удар. Белите се предават.

Класическата защита срещу настъпление на царското крило е контраудар в центъра. Ако такава възможност липсва, пред защитаващата се страна стоят трудни за решаване задачи!

В един турнир, организиран от швейцарското шахматно списание била изиграна следната партия:

1. d4 - c5 2. d:c5 - ♙a5+ 3. ♘c3 - ♙:c5 4. e4 - e5 5. ♘f3 - d6 6. ♘d5 и тук черните безгрижно продължили 6... ♘e7?? Във всеки шахматен учебник за начинаещи се дава съвет в началото на играта дамата да не се въвежда без конкретна нужда в играта, тъй като може да стане обект за атака на неприятелските фигури, които, нападайки я, се развиват без загуба на време. В настоящия случай последствията били още по-трагични. Белите продължили: 7. b4!, нападайки дамата. Тя има единствено поле за отстъпление: 7... ♙c6 и сега след 8. ♚b5! - ♙:b5 9. ♘c7+ шах-шех – черните били принудени да се предадат.

И така: играйте внимателно, пазете си дамата, тъй като тя е само една!

Знаменити комбинации

В практиката често се срещат жертви и на двата топа, които противникът взема с обявяване на шах! Идеята на подобни жертви най-често е да се отвлече дамата от арената на боя, където царят остава беззащитен.

Алехин - Левенфиш, Петербург, 1912г.

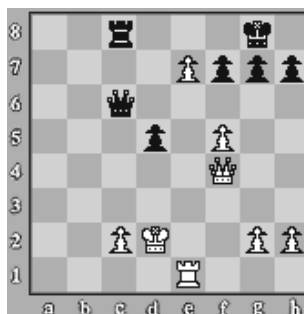
Белите имат очевидно преимущество в развитието - черният цар е лишен от пешечно прикритие, полетата около него са отслабени. Подобни мотиви пораждат и подобни комбинации. Алехин не проуска такива възможности!

1. ♘b5!! - ♔:a1+ (Черните нямат по-добро, защото 1. ♘b5 - a:b5
2. ♙:b5+ - ♚d8 3. ♚d1+ води към разгром.) 2. ♙f2 - ♔:h1 3.
- ♘c7+ - ♙d8 4. ♙d2+ - ♙d7 5. e:d7 и черните се предали,
- защото следва 5...e5 6. ♘e6+ - ♙e7 7. d8♔+ - ♚:d8 8. ♙:d8+
- ♙f7 9. ♘:f8+ - ♙g7 10. ♙e7#

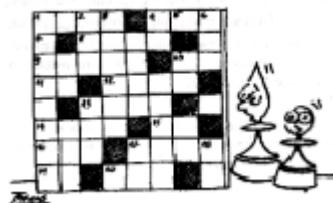

“Дяволските ходове”

Има ходове, които предизвикват възторг, за които се казва, че са “измислени от дявола”. Удоволствието да направиш подобен ход е неповторимо за състезателя и истински “сладкиш” за публиката. Можете ли да откриете каква “дяволия” са направили белите в позицията на диаграмата, получила се в мача Оксфорд - Игл, 1969г.

В позицията на диаграмата белите осъществяват мат в 4 хода. Можете ли сами да го откриете?

Марсианска партия

Александър Казанцев

Вечерта беше гореща. Непоносимата задуха в каютите бе изгонила всички. Пасажерите се събираха на групи и както често се случва, двама заиграха шах. Приседнахме край тях... Партньорите веднага разпознаха моя известен в шахматните среди спътник и смесиха фигурите. Изглежда, видя им се истинско кошунство да продължат партията пред него. Възрастен полковник бе започнал с увлечение да описва боен епизод. Белеещата се на отсрещния висок бряг бреза му бе припомнила една също така стройна руска бреза, единадесет пъти преминавала от едни ръце в други, станала на овъглен пън, но не завзета от хитлеристите. Щом полковникът замлъкна, един от шахматистите, досетил се, че съм чел някога разкази в техния институт, ме издаде на присъстващите и предложи да ми бъде предадена шафетата на разказвача, а синеокото момиче с древногръцки кок, както се оказа, било прочело в моя книга лекомислено обещание да разкажа продължението на една моя съвсем необикновена среща.

– Видяхте ли се още веднъж с марсианеца? И след половин година ли? – запита с надежда тя.

– Не, чак след десет години.

Полковникът се намръщи.

– За какъв марсианец може да става дума, Марс е мъртва планета.

– Не говорете така – възразих – Мненията на планетолозите не сходят. Съществуването на живот на Марс досега не е доказано. Но възможността за живот в “марсиански условия” е предмет на експерименти.

– Позволете! Но на фотоснимките, получени от американската автоматична станция “Маринър–4”, не бяха забелязани такива “условия” – прекъсна ме полковникът.

– Ще ви отговоря с думите на доктор Пикеринг, един от ръководителите на експеримент. Американският спътник “Тирос” от височина 800 километра направи 20 000 снимки на Земята в мащаб, еднакъв със снимките от “Маринър–4” (на най-малката забележима подробност отговарят около 3 км). И сред тези 20 000 снимки е намерена само една, на която се виждат следи от дейност на разумни същества. На всички други Земята изглежда необитаема. А от “Маринър–4” са предадени само 20 снимки.

По многото хиляди фотографии, с които разполагат астрономите, е съставена подробна карта на Марс с неговите тайнствени канали. Дали не са ивици растителност, която захваща да се развива оттам, където почват да се топят ледените полярни шапки, разпространявайки се все по-надалеч към екватора... И размразената от полярните шапки на Марс вода да се използва за напояване в мащабите на цялата планета...

– Измислици! – замахна ръце полковникът. Нали не е възможен живот при марсиански условия? Там дори и кислород няма!

– Американският изследовател С. Зигел е възпроизвел марсианска атмосфера в камера. И представете си, в нея чудесно са живеели без всякакви скафандри не само насекоми, но даже и костенурка, да не говорим за прорастващите семена на растенията. Любопитното е, че на костенурката се е изменило количеството кръв, а също така и някогашната необходимост от повече кислород.

– Не разбирам – каза полковникът – как може да се говори сериозно за марсианска цивилизация?

– Защо да не може? Именно така говори за нея в статиите си председателят на Академията на науките на БССР В. Ф. Купревич. А нашият астроном Ф. Ю. Зигел доказва, че спътниците на Марс, които вече мнозина приемат за изкуствени, са се появили преди по-малко от сто години.

– Значи вярвате в марсианците? – сърдито попита полковникът.

– И вие ще повярвате, ако чуете всичко отначало – разпалено каза момичето.

Нямаше как, трябваше поред да разказвам какво се случи първия и втория път.

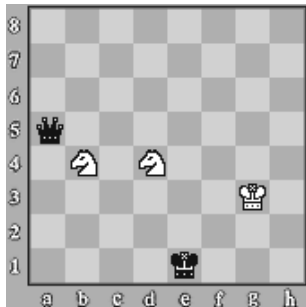
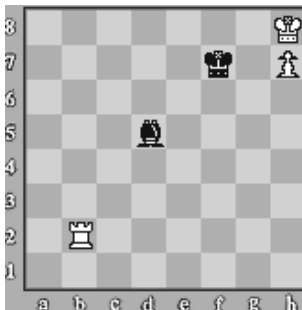
следва продължение...

Позиционно реми

В шахматната игра също както в истинското сражение, не винаги печели този, който разполага с по-многобройна и по-добре въоръжена армия. На малкия черно-бял фронт уменията да се воюва изобретателно срещу по-силния противник намира израз в редица любопитни теми. Една от тях, позиционното реми, разкрива изключително богата гама от възможности и за двете страни и макар, че е известна отдавна, е все така актуална и вълнуваща.

Според ендшпилните канони топ и пешка печелят леко срещу офицер. Това общо правило е така тривиално, че и в най-обемистите енциклопедии по теория на окончанията не е казано как трябва да играе по-силната страна. Затова пък почти всички учебници показват позицията, която виждате на диаграмата (Клинг и Хорвиц, 1851г.).

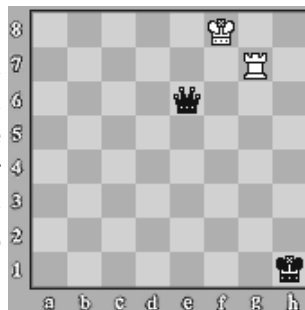
Пешката е достигнала заветния седми хоризонтал, но белият цар е в заточение и даже могъщият топ не може да му се притече на помощ: 1. ♖c2 - ♙b3 2. ♖c7+ - ♔g6 3. ♖g7+ - ♔f6 4. ♖g4 - ♙a2 5. ♖f4+ - ♔g6 реми!

Само големите оптимисти биха продължили съпротивата с белите фигури в позицията на следващата диаграма. Белите на ход ремизират - Г. Надарейшвили, 1970г. Решението на етюда е същински триумф на бялата кавалерия: 1. ♘bc2+ - ♔d1 2. ♘e3+ - ♔e1 3. ♘ec2+ - ♔f1 4. ♘e3+ и кадрите от този късометражен филм могат да се повторят още много пъти, но с един и същи резултат - реми.

Дамата - този истински господар на таблото се оказва безсилна и в позицията на следващата диаграма. Д. Понциани, 1782г. Забележете - това любопитно изключение от общото правило е открито преди 220г! Решението не се нуждае от коментар: 1. ♖h7+ ♔g2 2. ♖g7+ ♔f3 3. ♖f7+ ♔g4 4. ♖g7+ ♔f5 5. ♖f7+ ♔g6 6. ♖g7+ ♔h6 7. ♖h7+! ♔:h7 пат!

И така - позиционното реми е надеждно оръжие, когато успеем да използваме слабостите в противниковата позиция - неудачно разположение на фигурите, блокади, възможности за вечно нападение и вечен шах, патови мотиви.

Съветът на монаха

През 1275 г. доминиканският монах Якобус де Цесолес написал книга под заглавие „За човешките нрави и задълженията на знатните и простите хора“. Тя била отпечатана в Англия 200 години по-късно. Едно от правилата, които дава авторът в нея, гласи: „Не подобава на дамата в шахматната игра подобно на пешка да се движи по цялата дъска. Нейната женска слабост и скромност я задължават да стои близо до царя си и да избягва сраженията.“

Двама играят шах. Играчът с черните фигури предупреждава:
– А, не! Не можеш да направиш такъв ход. Ще ти взема царя.
– Голяма работа! Ще обявя република и ще продължа партията!

Отговори на задачите от миналия брой:

Задача № 33: ♔f6!

Задача № 34: Решението има три варианта. Ето основният: 1. f7 ♕d7 2. f8♘+ ♔:d6 3. c8♘#

Задача № 35: Тази задача има интересно геометрично решение.

1. ♔a7 ♕g3 2. ♔g7+ ♕f3 3. ♔g1 ♘~ 4. ♔f2#

Задача № 36: Целта на белите е да прикрият линията “g” за да се предпазят от мата. 1. ♜e6+ - ♕:f5 2. ♜g6 - ♜e8 3. ♜e6 - ♜g8 4. ♜g6 с позиционно реми.

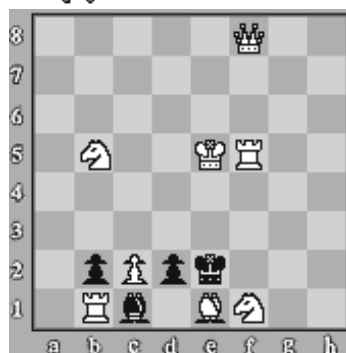
Временно класиране:

- 1-2. Красен Стефанов – 100т.
- 1-2. Ивайло Белев – 100т.
3. Пенчо Илиев – 91т.
4. Петър Христов – 61т.
5. Радослав Маринов – 22т.

Втори конкурс за решаване на шахматни задачи и етюди - сезон 2002

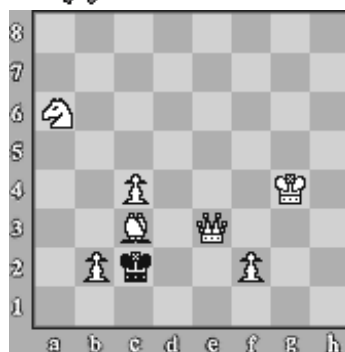
Очакваме вашите писмени отговори на адрес: 5350 Трявна, ул. "П. Р. Славейков" 51 с най-късно пощенско клеймо 30.11.2002 година. На всички участници – успех!

Задача № 37

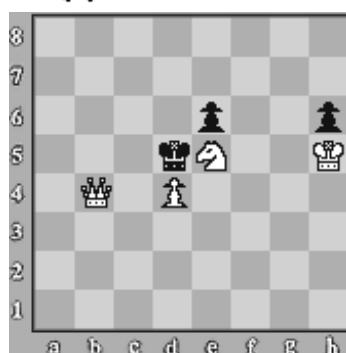
Мат в два хода (2т.)

Задача № 38

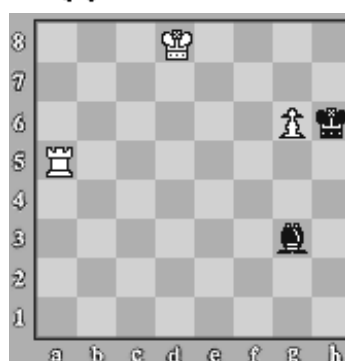
Мат в три хода (3т.)

Задача № 39

Мат в четири хода (4т.)

Задача № 40

Белите печелят (4т.)